

En helt særlig dag

Af

Lise Milan Nielsen

Furesø Museer

År

2025

Overskrift: En helt særlig dag
Forfatter: Lise Milan Nielsen
Illustration: Katrine Hansen
© Forfatteren og Furesø Museer

Trykkeri: XL Print Aps
ISBN: 87-91140-38-2

Oplysninger til lærere og forældre

I forbindelse med Verdens Bogdag d. 23. april forærer Furesø Kommune hvert år alle børn i kommunens 2. klasser en bog, der tager udgangspunkt i lokale sagn eller begivenheder. Ønsket er at være med til at skabe læselyst og samtidig øge tilhørsforholdet til lokalområdet. Bogen bliver til i samarbejde mellem Furesø Museer og Skoleforvaltningen.

Årets bog handler om pigen Liva, der bor i Farum under Danmarks besættelse med fokus på rationering, varemangel og opfindsomhed. Historien er baseret på beretninger fra besættelsestiden samt information fra Husmoderforeningen og bogen "Opfindsomhed i en Krisetid: en Haandfuld Rationerings-opskrifter og aktuelle Husholdningsraad" fra 1943.

Bogen kan blive udgangspunkt for snak om nutidens energikriser, inflation, miljøkrise og prepping. Besættelsestiden er en meget kompliceret tid. Derfor er *En helt særlig dag* en forenklet udgave og altså ikke et fulgyldigt billede på perioden.

Bogen er beregnet for børn i 2. klasse, men afhængig af børnenes læsekompetencer kan den anvendes fra sidste halvdel af 1. klasse til begyndelsen af 3. klasse. Endelig vil hvert skolebibliotek i Furesø Kommune få et klassesæt, så kommende 2. klasses børn også vil kunne få glæde af bogen. Orddelingen er ikke lavet ud fra et bestemt princip, men ud fra erfaringer med, hvor begynderlæsere ofte går i stå.

Bagerst i bogen findes forslag til, hvordan bogen kan bruges i undervisningen.

Lise Milan Nielsen, april 2025

Krig!

Har du hørt om Anden Verdens-krig?

Det var en kæmpe krig, der varede fra 1939 - 1945. I starten var Danmark ikke med i krigen.

Men den 9. april 1940 skete der noget:

Tyskland be-sat-te Danmark.

Det betød at Tyskland nu bestemte over Danmark. Danmark var nødt til at gøre som Tyskland sagde.

Danmark var be-sat af Tyskland fra 1940-1945.

Nu skal du høre en historie fra den-gang, Danmark var be-sat af Tyskland.

Mød Liva

Her er Liva. Liva er 9 år. Hun bor i Farum.

Hun bor sammen med sin mor, far og lille-søster. Året er 1945, og Danmark har været be-sat af Tyskland i 5 år.

Livas familie kan godt mærke krigen. Alting er blevet dyrt. Det er blevet dyrt at varme sit hus op. Liva synes godt nok, vinteren har været kold. Men nu er det blevet forår, og solen er begyndt at varme.

Liva går i skole i Farum Kom-mu-ne-skole. Når hun har fri fra skole, skal hun hjælpe sin familie.

Hun skal købe ind hos køb-manden.

Hun skal passe sin lille-søster.

Hun skal gøre rent.

Hun skal hjælpe med at lave mad.

Når familien laver mad, er de nødt til at være op-find-som-me. Der er nemlig en masse varer, som man ikke læn-ge-re kan købe. Og nogle ting kan man kun købe meget lidt af. Så må man bruge andre varer i stedet.

Gen-brug

Liva har snart fødsels-dag. Hendes fødselsdag er den 4. maj. Hun ønsker sig et par nye sko. Hendes sko er nemlig blevet for små. De klemmer hendes fødder. Men man kan næsten ikke få nye sko mere. Og det er også meget dyrt at købe sko. Så Liva må bruge sine små sko lidt endnu.

I Livas familie smider de aldrig noget ud. Hvis der er hul i en sok, så bliver den re-pa-re-ret. Alt bliver gen-brugt. Livas gamle tøj bliver syet om. Så kan hendes lille-søster bruge det.

Livas mor er rigtig god til at gen-bruge ting. Da fars skjorte gik i stykker, brugte mor stoffet til at sy en ny krave til Livas kjole. Og da lille-søster var vokset fra sin frakke, sy-e-de mor en ny frakke af et gammelt lagen.

Sukker-mærker

Den 3. maj kalder Livas mor på hende.

”Liva, du skal gå til køb-manden. Du skal købe ind til din fødselsdag i morgen,” siger mor.

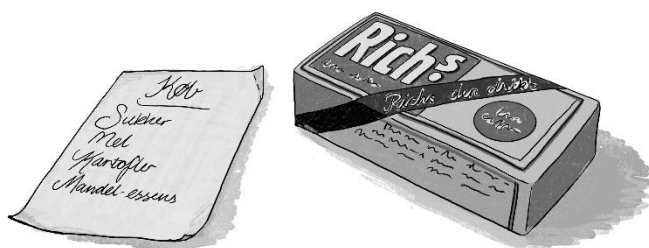
Mor rækker Liva en ind-købs-lis-te.

På listen står der:

Sukker, mel, kartofler og mandel-essens.

”Hvad er mandel-essens?” spørger Liva.

”Det er en slags olie, der dufter og smager af mandler,” siger mor. Mandler kan man nemlig ikke købe mere.

Inden Liva går, får hun et mærke af mor. Det er et sukker-mærke. Det skal Liva give til købmanden, når hun betaler for sine varer.

Mange varer er blevet ra-tio-ne-re-de. Det betyder, at hver person kun kan købe en lille smule ad gangen. Ellers er der ikke nok til alle. Alle folk får nogle særlige mærker hver måned. Når man køber en pose kaffe, skal man aflevere et kaffe-mærke. Ellers kan man ikke købe kaffe.

Når man ikke har flere mærker, så kan man ikke købe mere. Så må man vente til man får nye mærker.

Hos køb-manden

Nede hos køb-manden er der kø. Liva stiller sig i kø og venter. Foran hende, står der en tysk sol-dat. Han beder om nogle ting på tysk. Liva lægger mærke til, at køb-manden ikke smiler til sol-da-ten. Faktisk siger han knap nok noget. Endelig bliver det Livas tur.

”Hvad skulle det være, unge dame?” Spørger køb-manden med et stort smil. Liva tænker, at det nok er fordi køb-manden ikke kan lide tyske sol-da-ter.

”Jeg vil gerne købe sukker, mel, kartofler og mandel-essens”, siger Liva.

Køb-manden henter alle tingene og lægger dem i Livas kurv.

”Har du et sukker-mærke?” spørger købmanden. Liva giver købmanden penge og sukker-mærket.

På vej hjem ser Liva en kæmpe kø hos bageren.

”Hvorfor er der så mange mennesker?”

spørger Liva en mand i køen.

”Vi kommer inde fra København. Der er ikke mere brød i København. Derfor cykler vi til Farum for at købe brød”.

Liva synes godt nok, det er en lang cykel-tur for et brød. ”Godt jeg ikke bor i København”, tænker Liva.

På vej hjem går Liva forbi nogle tyske sol-da-ter. De nikker og hilser, men Liva skynder sig videre. Hun har fået at vide, at hun ikke må snakke med de tyske sol-da-ter.

Mørke gardiner

Da Liva kommer hjem, stiller hun kurven i køkkenet og går ind i stuen. Der sidder hele familien. Mor sidder og syer. Da hun ser Liva, skynder hun sig at gemme det væk.

”Hvad er det du syer, mor?” spørger Liva nysger-
rigt.

”Ikke noget,” siger mor og gemmer det hele væk. Liva synes mor opfører sig un-
der-
ligt.

Hvad mon hun er ved at sy?

”Fik du købt alle varerne?”, spørger mor.

”Ja, men hvad skal vi bruge mandel-essens til?”
spørger Liva.

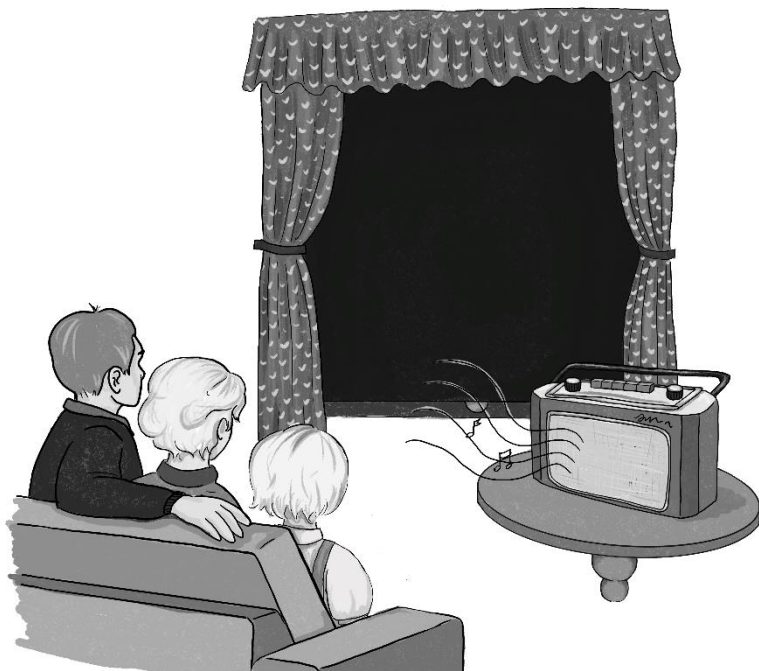
Mor ryster bare på hovedet og siger, at det er en hem-
me-
lig-
hed.

Mor har godt nok mange hem-me-lig-hed-er, tænker Liva.

Nu kommer far ind i stuen og tænder for radioen. De skal høre ny-hed-er-ne. Men først trækker han gardinerne for. Det er nogle meget mørke gardiner, som lukker al lys ude. På grund af krigen SKAL man dække sine vinduer til om aftenen. Mor siger, det er for at be-skyt-te husene mod bombe-fly. Så kan flyene nemlig ikke se lys fra husene, hvis de flyver ind over byen.

Liva hader de grimme mørke gardiner.

Nu begynder ny-hed-er-ne. I radioen siger de, at det går rigtig dårligt for Tyskland. Mor og far siger, at Tyskland er ved at tabe krigen. Måske slutter krigen snart? Så kan alting blive normalt igen i Danmark.

Fødselsdag

Den 4. maj vågner Liva tidligt om morgenen. I dag er det hendes fødselsdag. Mens hun ligger i sengen, kan hun dufte noget lækkert. Liva skynder sig ud i køkkenet. Mor står og bager. Foran hende ligger en bog. Den hedder ”Opfind-som-hed i en krise-tid”.

”Hvad laver du?” spørger Liva.

”Det finder du ud af, når du kommer hjem fra skole,” siger mor. ”Afsted med dig!”

Henne i skolen kan Liva næsten ikke kon-cen-tre-re sig. Hun glæder sig til at komme hjem og se, hvad mor er ved at bage.

Læreren råber flere gange ad Liva, fordi hun sidder og drømmer. Gad vide, hvad hun får i fødselsdags-gave? Der er jo ikke råd til så meget. Måske får hun slet ikke noget. Liva bliver helt trist ved tanken.

Efter skole skynder Liva sig hjem. Der-hjem-me er bordet fint dækket. Det er kød-fri dag, så

mor har lavet fri-ka-del-ler af rød-bed-er, æg og havre-gryn. Kød er dyrt, så alle familier laver kød-frie dage.

Da de er færdige med at spise, går mor ud i køkkenet. Hun kommer tilbage med et fad fyldt med nogle små runde dimser.

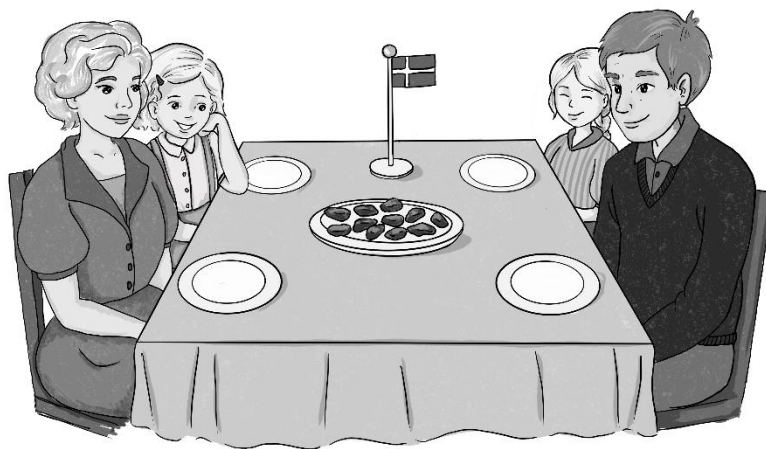
”Så er der hjemme-lavet mar-ci-pan,” siger mor og smiler.

”Marcipan?”, siger Liva. ”Jamen det kan da ikke passe? Vi har slet ikke nok sukker, og man kan slet ikke få mandler mere?”

Men så henter mor en koge-bog og viser Liva en op-skrift.

Det er en op-skrift på marcipan lavet af
kartofler:

50 g mosedede kartofler, 350 g. flor-melis,
mandel-essens, 2 spsk. olie.

Liva smager en. Den smager godt. Ikke helt af marcipan, men tæt på. Man er godt nok nødt til at være op-find-som i disse tider.

Efter maden kommer far ind med en stor pakke.

”Tillykke med fødselsdagen,” siger han og rækker Liva pakken. Hun kan næsten ikke tro det. Hun FÅR faktisk en gave. Den er stor og lidt tung.

Liva åbner pakken og skriger næsten af glæde. Nede i æsken ligger der et par helt nye, brune læder-sko.

”De er nok lidt for store til dig,” siger far. ”Men så kan du bruge dem i lang tid”.

Liva tager dem på. De er så flotte. Det må have været en dyr gave. De er lidt store, men Liva tager bare et par tykke strømper på.

”Tusind tak,” siger Liva og krammer dem begge.

”Hov, hvad er dog det?” siger mor plud-se-lig.

”Der ligger sørme en gave til under bordet”.

Liva kigger under bordet. Der ligger en pakke.

Den er stor og blød. Liva pakker den op.

Det er en helt ny kjole i det smuk-ke-ste lyseblå stof. Hvor er den dog smuk. Men stoffet virker lidt be-kendt. Har hun ikke set det før et sted?

”Kjolen er lavet af na-bo-ens gamle gardiner”, siger mor. Og plud-se-lig kan Liva gen-kende det. Tænk at man kan sy sådan en smuk kjole af et gammelt gardin.

En stor ny-hed

Liva har fået lov til at være sent oppe.

Klokken 20.30 tænder far for radioen. I radioen fortæller de en hel masse. Noget med kampe inde i København mellem tyskere og danskere.

Liva hører ikke så godt efter. Hun leger med lille-søster. Men hun kan se, at far og mor ser meget al-vor-li-ge ud. Der fore-går noget. Liva bliver nervøs. Hvad er det der sker?

Pludselig bliver radioen helt stille. Ingen siger noget.

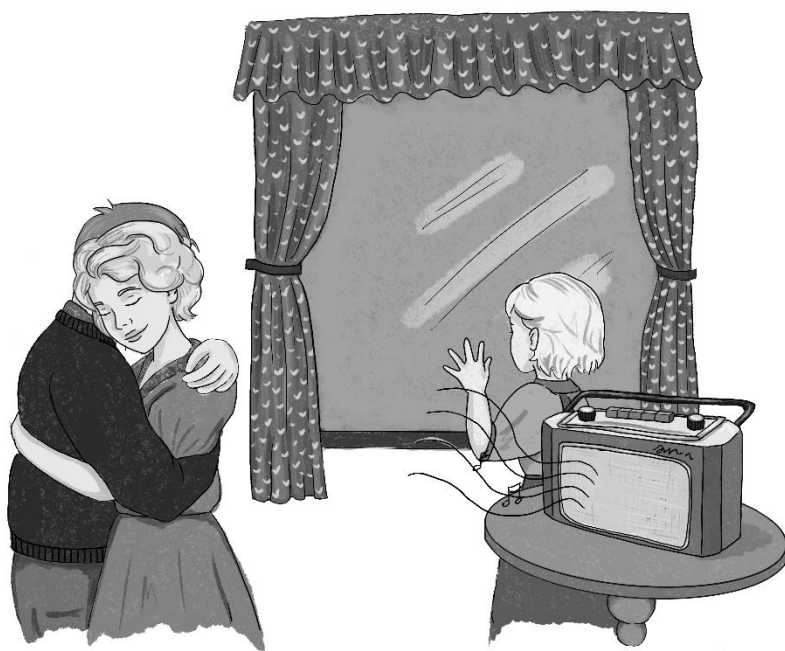
”Er radioen gået i stykker?” spørger mor. Hun skal lige til at rejse sig og tjekke radioen, da en stemme brager ud af radioen:

”I dette øje-blik med-de-les det, at de tyske trop-per i Holland, Nord-vest-Tyskland og Danmark har over-givet sig”.

Der er et helt stille i stuen. Så gen-tager radioen beskeden. Liva forstår ikke, hvad det betyder. Så begynder mor og far at smile og kramme hinanden.

”Hvad er der sket?” spørger Liva for-vir-ret.

Far smiler og giver Liva et stort kys på kinden.
"Tyskland har over-givet sig. Det betyder, at de
har tabt krigen. Og de rejser ud af Danmark."
Liva kan næsten ikke tro det. Kan det virkelig
passe?

Hele familien løber hen til vinduet. Ude på gaden løber folk rundt og råber af glæde. Nogle græder endda.

Folk er så glade, at de river deres mørke gardiner ned af vinduet. Så løber de ud på gaden og sætter ild til dem. Pludselig er der et kæmpe bål på gaden. Folk kan slet ikke vente med at brænde de grimme mørke gardiner.

Liva piller familiens mørke gardiner ned og løber ud på gaden. Der smider hun dem på det store bål.

Nu er det slut med at dække vinduerne til om aftenen. Da Liva kommer ind igen, har mor tændt stearin-lys i vinduerne. Alle deres naboer har gjort det samme. Over alt i Farum er der stearin-lys i vinduerne.

Liva mener bestemt, at det må være den bedste fødselsdag no-gen-sin-de. Danmark er blevet frit igen, og Liva har fået et par flotte sko og en flot kjole. Det kunne næsten ikke blive bedre.

Hun håber dog, at hun kan få rigtig marcipan næste år. Lavet med rigtige mandler og ikke med kartofler.

Læs bogen og brug den:

- Besøg Mosegaarden og lær om livet i Furesø Kommune i gamle dage.
- Besøg Cornelen og hør om sparetider i mellemkrigstiden.
- Find gamle opskrifter på nettet fra besættelsestiden. Kunne du tænke dig at smage Måge i Karry?
- Lav et måltid fra besættelsen. Brug kun ingredienser man havde dengang.
- Snak i klassen: Er der ting derhjemme, som I sparer væk?
- Snak i klassen: Er der ligheder mellem besættelsestiden og vores egen tid?
- Lyt til frihedsbudskabet.
- Lav jeres egen stearinlys til at sætte i vinduet 4. maj.